

POSTANOWIENIE

Dnia 16 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania S.K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Krakowie
z udziałem zainteresowanego P. Spółki Akcyjnej Spółki komandytowej
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 grudnia 2025 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 16 kwietnia 2025 r., sygn. akt III AUa 1188/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego
kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych wraz z odsetkami
ustawowymi z art. 98 § 1¹ k.p.c. tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

(J.C.)

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2025 r. oddalił apelację odwołującą się S. K. od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 26 maja 2021 r., którym oddalono odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Krakowie z dnia 12 listopada 2019 r., stwierdzającej, że

odwołująca się, jako pracownik u płatnika składek P. S.A. SP.K., nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu w okresie od dnia 1 kwietnia 2019 r. oraz orzekł o kosztach procesu.

W wyrokach Sądów *meriti* przyjęto, że w spornym okresie odwołująca się nie świadczyła na rzecz płatnika składek usług logopedycznych w warunkach właściwych dla stosunku pracy. Charakter jej pracy w ramach umowy o pracę, którą podpisała będąc w ciąży (dziecko urodziła w dniu 19 października 2019 r.), nie różnił się od wykonywanej dotychczas na podstawie umowy o świadczenie usług logopedycznych, choć zwiększył się zakres jej obowiązków. Mimo określenia miejsca wykonywania pracy w S., oddalonych od K. około 500 km, odwołująca się faktycznie wykonywała pracę głównie w K., co wynikało z ustnych ustaleń stron. Odwołująca się nie zawarłaby umowy o pracę, gdyby pracę musiała świadczyć w S., gdyż sprawuje opiekę nad dwójką dzieci w wieku 4 lat i 15 miesięcy. Wykonywanie pewnych czynności związanych z usługami logopedycznymi samo w sobie nie stanowi o realizacji pracowniczego zatrudnienia, skoro już przed dniem 1 kwietnia 2019 r. odwołująca się współpracowała z płatnikiem składek w zakresie usług logopedycznych w ramach własnej działalności gospodarczej. Ponadto podpisanie spornej umowy o pracę nie było motywowane zamiarem nawiązania więzi prawnej wykonywanej na zasadach przewidzianych dla stosunku pracy, lecz stworzeniem pozorów pracowniczego zatrudnienia, co było korzystne dla odwołującej się, zamierzającej skorzystać ze świadczeń łączących się z macierzyństwem, obliczonych z uwzględnieniem wysokiej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie pracownicze, którą stanowiło przewidziane w umowie wynagrodzenie za pracę, przekraczające w skali miesiąca 10.000 zł brutto. Skoro nie doszło do faktycznej realizacji stosunku pracy, to nie powstał tytuł obowiązkowego ubezpieczenia społecznego. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, analizowana umowa o pracę była nieważna (art. 83 k.c.) z powodu fikcyjności złożonych przez strony oświadczeń woli, stwarzających jedynie pozór nawiązania stosunku pracy.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniosła odwołująca się, zaskarżając wyrok ten w całości i zarzucając mu naruszeniu przepisów

postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 378 § 1 w związku z art. 382 k.p.c., przez nierozpoznanie apelacji w jej granicach oraz w zakresie zarzutu naruszenia art. 58 § 1 i 2 k.c., będących podstawą rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji, przy jednoczesnym oparciu rozstrzygnięcia o art. 83 § 1 k.c., mimo podzielenia ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji dokonanych na podstawie zebranego przez ten Sąd materiału dowodowego, z których wynika, że zawarta umowa o pracę nie miała charakteru pozornego, lecz była nieważna na podstawie art. 58 k.c. oraz naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie: 1) art. 83 § 1 k.c. w związku z art. 22 § 1 k.p. w związku z art. 300 k.p., przez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że umowa o pracę była nieważna, jako pozorna w sytuacji, gdy została ona ważnie zawarta (spełniono wszystkie przesłanki nawiązania stosunku pracy), a praca była i jest rzeczywiście wykonywana, co potwierdza ustalony w sprawie stan faktyczny; 2) art. 22 § 1 k.p. oraz art. 11 k.p. w związku z art. 353¹ k.c., przez ich błędną wykładnię polegającą na stwierdzeniu, iż strony winny „udowodnić konieczność zatrudnienia skarżącej na umowę o pracę”, co stanowi dodatkowy, nieznany ustawie, warunek skutecznego nawiązania stosunku pracy, jak również narusza zasady swobody wyboru rodzaju stosunku prawnego, w tym wyboru i nawiązania stosunku pracy oraz ustalenia jego warunków przez strony; 3) art. 22 § 1 w związku z art. 29 § 2 zdanie pierwsze w związku z art. 300 k.p. w związku z art. 74 § 1 k.c. oraz art. 77 § 1 k.c., przez ich błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że zmiana ustalonego miejsca świadczenia pracy wymaga dla swej ważności pisemnego aneksu, podczas gdy forma pisemna umowy o pracę zastrzeżona jest wyłącznie do celów dowodowych; 4) art. 22 § 1 oraz § 1¹ k.p. w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 oraz art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2025 r., poz. 350, dalej jako ustawa systemowa), przez ich błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że nie został nawiązany stosunek pracy z uwagi m.in. na krótki czas świadczenia pracy, stan ciąży, brak zmiany zakresu obowiązków, ustną zmianę miejsca świadczenia pracy w stosunku do wskazanego w pisemnej umowie, uprzednie świadczenie usług w ramach jednoosobowej działalności gospodarczej oraz niewykazanie ekonomicznej konieczności zmiany formy zatrudnienia z umowy

o świadczenie usług na umowę o pracę, a tym samym, że skarżąca nie podlega ubezpieczeniom społecznym jako pracownik, mimo iż praca była i nadal jest wykonywana w sposób właściwy dla stosunku pracy, a wskazane wyżej okoliczności nie stanowią ustawowych przesłanek nieważności nawiązania stosunku pracy, a tym samym podlegania ubezpieczeniom społecznym jako pracownik.

Skarżąca wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go orzeczenia Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi pierwszej instancji oraz o zasądzenie na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania, a także o rozpoznanie sprawy na rozprawie.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na istniejącą potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, to jest art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. oraz art. 83 § 1 k.c., jak również na występujące istotne zagadnienia prawne, wymagające zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy w następującym zakresie: a) czy art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. pozwalają na przyjęcie przez Sąd drugiej instancji innej podstawy prawnej nieważności umowy (pozorność w miejsce obejścia prawa oraz sprzeczności z zasadami współżycia społecznego) niż przyjęta przez Sąd pierwszej instancji, mimo że z przyjętego za własny stanu faktycznego ustalonego przez Sąd pierwszej instancji wynika, że umowa nie miała charakteru pozornego; b) czy zgodnie z art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. dopuszczalne jest całkowite pominięcie w uzasadnieniu wyroku zarzutu apelacji odnoszącego się do naruszenia art. 58 § 1 i § 2 k.c. w sytuacji, gdy Sąd drugiej instancji dokonał zmiany podstawy prawnej uznania umowy za nieważną na podstawie art. 83 § 1 k.c.; c) czy możliwe jest uznanie za nieważną umowy o pracę na podstawie art. 83 k.c. w związku z art. 300 k.p. (umowa pozorna) w sytuacji, gdy praca była faktycznie wykonywana, a pozostałe przesłanki nawiązania stosunku pracy zostały zrealizowane, z zastrzeżeniem, że strony umowy o pracę ustnie ustaliły inne miejsce świadczenia pracy niż wskazane w pisemnej umowie; d) czy możliwe jest zastosowanie przy badaniu ważności umowy o pracę wymogu udowodnienia ekonomicznej konieczności zatrudnienia pracownika w sytuacji, gdy przepisy prawa takiej przesłanki nie przewidują, a zawarcie stosunku pracy i ustalenie jego warunków pozostawione jest swobodnej woli stron; e) czy w przypadku zawarcia w

miejsce umowy o świadczenie usług umowy o pracę konieczne jest wykazanie przez strony tej umowy, że warunki wykonywania umowy oraz rodzaj świadczonych usług uległy zmianie, nawet jeśli zawarcie umowy o pracę wiąże się ze zmianą sposobu wykonywania obowiązków przez osobę zatrudnioną na świadczenie pracy w warunkach określonych w art. 22 § 1 k.p., bez zmiany rodzaju wykonywanych obowiązków; f) czy jest możliwe traktowanie na gruncie przepisów ubezpieczeń społecznych umowy, która zgodnie z wolą stron miała być umową o pracę oraz spełniającą wszystkie przesłanki nawiązania stosunku pracy, jako umowy o innym charakterze (umowa o świadczenie usług), a jeśli tak, to na jakiej podstawie prawnej do takiej kwalifikacji umowy uprawniony miałby być organ rentowy; g) czy zgodne z obowiązującymi przepisami prawa jest stanowisko organu rentowego oraz Sądów obu instancji sprowadzające się w istocie do twierdzenia, że nie jest faktycznie możliwe nawiązanie ważnego stosunku pracy przez kobietę w ciąży z uwagi na uprzywilejowanie pracowników w stosunku do osób zatrudnionych na podstawie innych stosunków prawnych w zakresie podstawy wymiaru świadczeń z tytułu choroby i macierzyństwa, czego skutkiem jest powszechne kwestionowanie ważności takich umów przez organ rentowy.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od skarżącej na jego rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podstawowym celem instytucji przedsądu jest ustalenie, czy w skardze kasacyjnej podniesiono okoliczności, których rozważenie przez Sąd Najwyższy będzie wkładem w rozwój prawa i zapewnienie jednolitości jego sądowej wykładni. Tylko wtedy wykazany zostaje publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2005 r., V CSK 70/05, LEX nr 1405380; z dnia 30 października 2012 r., I PK 150/12, LEX nr 1675336; z dnia 14 stycznia 2021 r., III PSK 2/21, LEX nr 3106014.). Wymaganie dotyczące przedstawienia okoliczności uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do

rozpoznania ma umożliwić stronie wnoszącej skargę przekonanie Sądu Najwyższego o istnieniu przesłanek, na których opiera się wstępne badanie skargi pod kątem przyjęcia (dopuszczenia) jej do rozpoznania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2006 r., II CSK 65/06, LEX nr 189753). Dla spełnienia obowiązku określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest przedstawienie argumentacji przekonującej o potrzebie przyjęcia skargi do rozpoznania przez Sąd Najwyższy. W przedmiotowej sprawie wnioski o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej zostały oparte na dwóch przesłankach, tj. wystąpieniu w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz potrzebie wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

W przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, w uzasadnieniu wniosku winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2015 r., I PK 19/15, LEX nr 2021941 czy z dnia 19 maja 2022 r., I USK 422/21, LEX nr 3439438). Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w judykaturze, skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 296/11, LEX nr 1214580; z dnia 11 czerwca 2013 r., II UK 71/13, LEX nr 1331300).

Oznacza to w praktyce, iż zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności

mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571, z dnia 5 lipca 2023 r., I CSK 6182/22, LEX nr 3578533), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02 LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179, z dnia 13 lipca 2023r., I CSK 2570/22, LEX nr 3582702), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw.

Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468, z dnia 7 lutego 2019 r., I UK 29/18, LEX nr 2617355, z dnia 27 kwietnia 2021 r., II PSK 68/21, LEX nr 3252281). Poza tym przyjmuje się, że powołanie się na tę okoliczność wymaga, obok sformułowania tego zagadnienia, także przytoczenia związanych z nim konkretnych przepisów prawnych, wskazania, dlaczego jest ono istotne oraz przedstawienia argumentacji wskazującej na rozbieżne oceny prawne (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999; z dnia 18 maja 2023 r., II USK 409/22, LEX nr 3566016).

Skarżąca istotności zagadnienia prawnego upatruje w trzech aspektach, po pierwsze, w pytaniu o uprawnienie organu rentowego oraz sądów powszechnych do badania ekonomicznej konieczności zatrudnienia pracownika, po drugie, w pytaniu o uprawnienie organu rentowego do kwestionowania rodzaju umowy ustalonej

przez strony i po trzecie, w pytaniu o możliwość zawierania umów o pracę z kobietami w ciąży. Należy jednak zauważyć, że Sąd Najwyższy wielokrotnie już w swoich orzeczeniach odnosił się do zagadnień wskazywanych przez skarżącą.

I tak – udzielając odpowiedzi na wątpliwość zawartą w trzecim pytaniu – należy nadmienić, że w wyroku z dnia 11 stycznia 2006 r., II UK 51/05 (OSNP 2006 nr 23-24, poz. 366), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że prawo nie zakazuje zatrudniania kobiet w ciąży, a przeciwnie, odmowa zatrudnienia kobiety tylko z tej przyczyny, że jest w ciąży, byłaby uznana za dyskryminację (art. 18^{3a} § 1 i art. 18^{3b} § 1 pkt 1 k.p.) wobec czego zawarcie umowy o pracę w okresie ciąży, nawet gdyby głównym motywem było uzyskanie zasiłku macierzyńskiego nie jest naganne, ani tym bardziej sprzeczne z prawem (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2005 r., III UK 89/05, OSNP 2006, nr 11-12, poz. 192 czy z dnia 6 lutego 2006 r., III UK 156/05, LEX nr 272549). Innymi słowy, macierzyństwo nie może stanowić argumentu uzasadniającego umniejszenie praw publicznych, w tym w sferze ubezpieczeń społecznych. Znaczy to tyle, że uprawniony jest test negatywny (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2020 r., II UK 278/18, LEX nr 3221439).

Natomiast co do wątpliwości skarżącej odnośnie do badania - przez organ rentowy oraz sąd powszechny - ekonomicznej konieczności zatrudnienia pracownika należy przypomnieć chociażby postanowienie z dnia 7 lutego 2023 r., II USK 695/21 (LEX nr 3522714), w którym Sąd Najwyższy podkreślił, że sądy - analizując przesłankę czy doszło do podjęcia i wykonywania pracy w charakterze pracownika i to, czy pracodawca przyjmował świadczenie pracy - biorą pod uwagę rzeczywiste zapotrzebowanie pracodawcy na zatrudnienie kolejnego pracownika, jak również biorą pod uwagę to, czy utworzenie nowego miejsca pracy (zaangażowanie nowego pracownika) było ekonomicznie uzasadnione. Istotną kwestią jest to, czy pracodawca miał fundusze na zatrudnienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2022 r., II USK 573/21, LEX nr 3352099).

Na pytanie, czy organ rentowy pozostaje uprawniony do kwestionowania rodzaju umowy ustalonej przez strony należy udzielić także odpowiedzi twierdzącej, co znajduje potwierdzenie m.in. w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2014 r., II UK 454/13 (LEX nr 1495840), w którym potwierdzone zostało, że Zakład

Ubezpieczeń Społecznych, który stwierdza podleganie ubezpieczeniu społecznemu, może - bez względu na nazwę umowy i jej postanowienia wskazujące na charakter stosunku prawnego, którym strony zamierzały się poddać - ustalić rzeczywisty jego charakter i istniejący tytuł ubezpieczenia. Ocena umowy z punktu widzenia art. 353¹ k.c. wymaga więc skutecznego zaprzeczenia przez organ rentowy, że układając swą relację w formie umowy o dzieło, strony ustaliły ją w sposób odpowiadający właściwości tego stosunku prawnego i wykazania, że łączył je inny stosunek prawny. W orzecznictwie Sądu Najwyższego analizowana była również dopuszczalność badania przez organ rentowy ważności określonych postanowień umów (o pracę i cywilnoprawnych, na podstawie których świadczona jest praca) i możliwość ingerencji w treść stosunku prawnego ustalonego przez jego strony. Sąd Najwyższy odniósł się do dopuszczalności badania wysokości wynagrodzenia, które na potrzeby ubezpieczeń społecznych jest punktem odniesienia dla wysokości składek i przyszłych świadczeń. Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest ograniczony wyłącznie do zakwestionowania faktu wypłacenia wynagrodzenia w ogóle lub we wskazanej kwocie ani tylko prawidłowości wyliczenia, lecz może ustalać stosunek ubezpieczenia społecznego na ściśle określonych warunkach, będąc niezwiązanym nieważną czynnością prawną (w całości lub w części) (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2021 r., III USK 5/21, LEX nr 3106206).

Odnosząc się z kolei do przesłanki określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, to przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości (ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają), nie doczekał się wykładni bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08,

LEX nr 494133; 13 grudnia 2022 r., I USK 21/22, LEX nr 3556521; z dnia 28 czerwca 2023 r., I USK 160/22, LEX nr 3575124). Oczywiście jest, że budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147 czy z dnia 23 lutego 2023 r., III USK 163/22, LEX nr 3538161).

Skarżąca we wniosku upatruje potrzeby wykładni art. 378 § 1 oraz art. 382 k.p.c., jak również art. 83 § 1 k.c. i konieczności wyjaśnienia przez Sąd Najwyższy, czy możliwe jest uznanie za pozorną umowy, która była faktycznie wykonywana. Wyjaśnienie takie poczynione zostało m.in. w postanowieniu z dnia 4 czerwca 2020 r., III UK 437/19 (LEX nr 3028936), w którym to Sąd Najwyższy wskazał, że złożenie oświadczenia woli dla pozoru w rozumieniu art. 83 § 1 k.c. oznacza, iż osoba oświadczająca wolę nie chce, aby powstały skutki prawne, jakie zwykle prawo łączy ze składanym oświadczeniem. Natomiast czynność prawna mająca na celu obejście ustawy w ujęciu art. 58 § 1 k.c. polega na takim ukształtowaniu jego treści, która z punktu widzenia formalnego nie sprzeciwia się ustawie, ale w rzeczywistości zmierza do zrealizowania celu ustawowo zakazanego. Czynność zmierzająca do obejścia prawa nie może więc być jednocześnie czynnością pozorną, gdyż pierwsza zostaje rzeczywiście dokonana, zaś druga jest jedynie symulowana. Zakładając, że nie można przyjąć pozorności oświadczeń woli o zawarciu umowy o pracę, gdy pracownik podjął pracę i ją wykonywał, a pracodawca świadczenie to przyjmował.

Sąd Najwyższy w takich przypadkach wskazuje na dopuszczalność rozważania, czy w danym przypadku zawarcie umowy zmierzało do obejścia prawa, zwłaszcza, jeżeli jedynym celem umowy było umożliwienie pracownikowi

skorzystania ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2001 r., II UKN 258/00, OSNP 2002 nr 21, poz. 527; z dnia 23 lutego 2005 r., III UK 200/04, OSNP 2005 nr 18, poz. 292). Natomiast gdy umowa o pracę jest przez strony rzeczywiście wykonywana, nie może być mowy o pozorności, co jednak nie wyklucza możliwości badania czy zawarcie umowy nie zmierzało do obejścia prawa (art. 58 § 1 k.c.), które rodzi jej nieważność (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2010 r., I UK 261/09, LEX nr 577825).

Nie można zgodzić się ze skarżącą, że wykonywanie pewnych czynności wynikających z umowy powinno jednocześnie prowadzić do ustalenia, jakiego rodzaju umowa została między stronami zawarta, ponieważ sąd ubezpieczeń społecznych orzekając w sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego o niepodleganiu obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym z konkretnego tytułu (np. stosunku pracy), nie ma w każdym przypadku obowiązku orzekania o podleganiu tym ubezpieczeniom na innej podstawie (np. umowy o świadczenie usług), niewymienionej w zaskarżonej decyzji (art. 83 ust. 2 ustawy systemowej w związku z art. 477⁹ § 1 k.p.c., zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2016 r., I UK 156/15, OSNP 2017, nr 12, poz. 166 czy postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 2017 r., II UK 285/16, LEX nr 3543742).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi do rozpoznania, orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego w myśl reguły z art. 98 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[a.ł.]